

أَشْعَةُ اللَّمَعَاتِ

(جلد اول)

ترجمه و شرح «مشكاة المصابيح» در علم حدیث

(ترجمه و شرح ۶۳۰۰ حدیث نبوی در موضوعات مختلف)

تألیف:

محدث کبیر هند، شاه عبدالحق دہلوی بخاری رحمہ اللہ

(۱۰۵۵ - ۹۵۷ هـ ق)

ویرایش، عنوان گذاری، تصحیح و تنظیم:

ابوالحسن عبدالمجید مرادزی خاشی

محدث دهلوی، عبدالحق، مترجم و شارح
اشعة اللغات: ترجمه و شرح مشکاة المصابيح، تأليف عبدالحق محدث دهلوی؛
ویرایش، تنظیم و تصحیح: ابوالحسن عبدالمجید مرادزهی خاشی.. زاهدان: فاروق اعظم، ۱۳۸۳.
ISBN 964-7381-09-3 (ج. ۱)
ISBN 964-7381-82-4 (دوره)
فارسی - عربی. فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.
این کتاب ترجمه و شرحی است بر کتاب مشکاة المصابيح: الاكمال فی أسماء الرجال: السوانح الحيات
نوشته: محمد بن عبدالله خطيب عمري.
۱. خطيب عمري، محمد بن عبدالله، ۷۴۱ ق.
مشكاة المصابيح: الاكمال فی أسماء الرجال: السوانح الحيات -- نقد و تفسير.
۲. احاديث اهل سنت -- قرن ۸ ق.
۳. حديث -- علم الرجال. الف. خطيب عمري، محمد بن عبدالله. ۷۴۱ ق.
مشكاة المصابيح: الاكمال فی أسماء الرجال: السوانح الحيات. شرح. ب. مرادزهی، عبدالمجید، ۱۳۳۹
مصحح. ج. عنوان. د. عنوان: مشکاة المصابيح: الاكمال فی أسماء الرجال:
السوانح والحياة. شرح. هـ. عنوان: الاكمال فی أسماء الرجال. شرح. و.
عنوان: السوانح الحيات. شرح. ز. عنوان: ترجمه و شرح مشکاة المصابيح.
۲۹۷/۲۱۱ BP۱۴۴/م ۵۰۴۲۲۶
کتابخانه ملی ایران ۱۳۸۱ ۸۲-۱۴۶۷۲

نام کتاب: اشعة اللغات (۱)

تأليف: شيخ عبدالحق محدث دهلوی

ویرایش، تصحیح و تنظیم: ابوالحسن عبدالمجید مرادزهی خاشی

پژوهش و نظارت علمی: مؤسسه فرهنگی پژوهشی المرتضی

ناشر: انتشارات فاروق اعظم

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: سازمان چاپ و انتشارات

تیراژ: ۲۰۰۰ دوره

تاریخ انتشار: بهار ۱۳۹۰

قیمت: (دوره) ۹۵/۰۰۰ تومان

شابک: (جلد ۱): ۹۶۴-۷۳۸۱-۰۹-۳ ISBN 964-7381-09-3

(دوره): ۹۶۴-۷۳۸۱-۸۲-۴ ISBN 964-7381-82-4

مرکز پخش: زاهدان - خیابان عمر خیام - روبروی مسجد جامع مکی

انتشارات فاروق اعظم تلفن: ۳۸ ۸۸ ۲۴۱ - ۵۴۱ - ۰۰ ۹۸

۱۱	پیشگفتار مصحح
۱۳	تاریخ تألیف مشکاة المصابیح
۱۳	تاریخ تألیف أشعة اللمعات
۱۵	کارهای انجام گرفته
۱۷	ویژگی‌های سبکی و بعضی از لغات مذکور در کتاب
۲۳	زندگانی شیخ عبدالحق محدث دهلوی بخاری
۲۳	مترجم و شارح کتاب
۲۴	تولد شیخ
۲۵	وفات شیخ
۲۶	معاصران شیخ
۲۸	فرزندان شیخ عبدالحق
۳۰	آثار و تألیفات شیخ عبدالحق محدث دهلوی
۳۳	شعرگویی شیخ عبدالحق محدث دهلوی
۳۵	تکمله در احوال بعضی اسلاف کاتب حروف و تفصیل احوال والد ماجد
۳۸	خاتمه در عرض بعضی از مبدای احوال کاتب حروف
۴۷	تعریف حدیث و اقسام آن
۴۸	سند و انواع آن
۵۰	حدیث شاذ، مُنْكَر و مُعَلَّل
۵۱	حدیث صحیح، حسن و ضعیف
۵۲	وجوه طعن متعلق به راوی
۵۴	وجوه طعن متعلق به ضبط راوی
۵۶	اقسام حدیث به اعتبار تعداد راوی
۵۶	حدیث ضعیف و مراتب آن

احتجاج به حدیث :	۵۸
مراتب حدیث صحیح :	۵۸
احادیث صحیحہ :	۵۹
کتب صحاح ستہ :	۶۱

احوال امام بخاری ۶۲

انگیزہی تألیف کتاب صحیح بخاری :	۶۴
مراتب احادیث صحیح بخاری و تأثیر تلاوت آن :	۶۷
داستان وفات امام بخاری :	۶۷

احوال امام مسلم ۷۰

احوال امام مالک :	۷۲
احوال امام شافعی	۷۵
احوال امام احمد بن حنبل	۷۹
احوال امام ابو داؤد سجستانی	۸۱
احوال امام ترمذی	۸۳
احوال امام نسائی	۸۴
احوال امام ابن ماجہ	۸۶
احوال امام دارمی	۸۶
احوال امام دارقطنی	۸۷
احوال امام بیہقی	۸۸
احوال رزین	۸۹
احوال امام نووی	۸۹
احوال امام ابن جوزی	۹۰
احوال امام محی السنۃ بغوی :	۱۰۹
بنیاد اعمال :	۱۱۶

نیات مختلف و پاداشهای بسیار :	۱۱۸
مفهوم هجرت :	۱۲۱
کتاب الایمان	
مفهوم ایمان و مذاهب پیرامون آن :	۱۲۶
حدیث جبرئیل :	۱۲۸
شریعت و طریقت :	۱۳۵
علامات قیامت :	۱۳۷
پایه های اسلام :	۱۴۱
مراتب و شعبه های ایمان :	۱۴۱
بهترین مسلمان :	۱۴۳
عمل تضمین کننده ی بهشت :	۱۵۳
بیعت بر اسلام و احکام آن :	۱۶۰
زنان بیشترین باشندگان دوزخ :	۱۶۲
شکایت خداوند از بنده ی خویش :	۱۶۴
حقوق متقابل الله و بندگان :	۱۶۷
اسلام وسیله ی نابودی گناهان گذشته :	۱۷۳
اعمال ورود به بهشت و دوری از دوزخ :	۱۷۵
مسلمان کیست؟	۱۷۹
بشارتی بزرگ :	۱۸۳
راه نجات :	۱۸۸
ایمان چیست؟	۱۹۳
بهترین ایمان :	۱۹۷

بَابُ الْكِبَائِرِ وَ عَلَامَاتِ النِّفَاقِ ۱۹۸

گناهان کبیره : ۱۹۹

نشان منافق : ۲۰۴

سه اصل ایمان : ۲۰۹

وصیت های دهگانه به معاذ : ۲۱۱

بَابُ فِي الْوَسْوَسةِ ۲۱۳

عفو و وسوسه : ۲۱۳

موفق ترین مأموریت شیطان : ۲۲۰

بَابُ الْإِيْمَانِ بِالْقَدْرِ ۲۲۹

دین فطرت : ۲۴۶

مذاهب علما در اطفال مشرکان : ۲۵۳

اولین مخلوق : ۲۵۳

مفهوم قضا و قدر : ۲۵۸

دو فرقه بی بهره از اسلام : ۲۶۳

شش گروه ملعون : ۲۶۶

فراموشی آدم : ۲۷۶

میعادگاه «الست» : ۲۸۰

بَابُ إِثْبَاتِ عَذَابِ الْقَبْرِ ۲۸۶

عذاب قبر و چگونگی آن : ۲۸۶

حضور منکر و نکیر در قبر : ۲۹۴

نخستین استگاه سفر آخرت : ۲۹۹

۳۰۰	تلقین میت بعد از دفن :
۳۰۱	نود و نه اژدها :
۳۰۸	بَابُ الْإِعْتِصَامِ بِالْكِتَابِ وَ السُّنَّةِ
۳۰۸	بدعت در دین :
۳۱۶	شریعت و امور دنیوی :
۳۱۷	دیدبانی دلسوز :
۳۲۲	قرآن و سنت دو بازوی شریعت :
۳۳۹	برهان حقانیت اهل سنت و جماعت :
۳۴۲	غربت دین :
۳۴۹	دین را بر خود سخت نگیرید :
۳۵۱	گرگ آدمی :
۳۵۳	شومی بدعت :
۳۵۵	داعی اسلام :
۳۵۶	صحابه، پاک ترین افراد امت :
۳۶۱	كِتَابُ الْعِلْمِ
۳۶۳	روایت از بنی اسرائیل :
۳۶۷	نزول رحمت و سکینه الهی بر علم آموزان :
۳۶۹	نخستین محاکمه روز قیامت :
۳۷۰	مفتیان جاهل :
۳۷۳	پاداش راهنمای خیر :
۳۷۷	علماء وارثان انبیا :
۳۸۱	گمشده‌ی مؤمن :

۳۸۵	پاداش طالبان علم :
۳۹۱	کیفر بیان روایت دروغین :
۳۹۶	علم واقعی :
۴۰۱	مجددین هر قرن :
۴۰۳	منزلت علما :
۴۰۴	موقعیت شناسی در تبلیغ دین :
۴۱۰	بزرگترین جواد :
۴۱۶	بدترین مردم :
۴۲۳	از بین رفتن علم :
۴۲۷	کتاب الطَّهَّارَةِ .
۴۲۸	پاکیزگی، نصف ایمان :
۴۳۱	پاداش وضو :
۴۴۰	کلید بهشت :
۴۴۷	بَابُ مَا يُوجِبُ الْوُضُوءَ .
۴۶۵	بَابُ آدَابِ الْخَلَاءِ .
۴۶۶	ادب چگونگی نشستن برای قضای حاجت :
۴۷۰	اعمال باعث عذاب قبر :
۴۷۸	آنچه استنجا با آنها ممنوع است :
۴۸۸	بول در حالت ایستاده :
۴۹۶	بَابُ السَّوَاكِ .
۴۹۷	اهمیت مسواک :

ده خصلت فطرت : ۴۹۹

بَابُ سُنَنِ الْوُضُوءِ ۵۰۸

چگونگی وضوی رسول الله ﷺ ۵۱۰

بَابُ الْغُسْلِ ۵۳۸

بَابُ مُخَالَطَةِ الْجَنْبِ وَ مَا يُبَاحُ لَهُ ۵۵۴

بَابُ أَحْكَامِ الْمِيَاهِ ۵۶۸

حدیث قلتین : ۵۷۱

حدیث بئر بضاعة : ۵۷۴

حدیث لیلۃ الجن : ۵۷۵

بَابُ تَطْهِيرِ النَّجَاسَاتِ ۵۸۳

چگونگی پاک کردن لباس آلوده با بول کودک خردسال : ۵۹۰

حکم پوست حیوانات : ۵۹۱

بَابُ الْمَسْحِ عَلَى الْخُفَّيْنِ ۶۰۱

اهمیت مسح بر موزه‌ها : ۶۰۱

مدت مسح بر موزه‌ها : ۶۰۴

بَابُ التَّيْمُمِ ۶۰۸

مشروعیت تیمم : ۶۰۸

پرسیدن مسایل : ۶۱۶

بَابُ الْغُسْلِ الْمَسْنُونِ ۶۱۹

غسل روز جمعه : ۶۲۰

بَابُ الْحَيْضِ ۶۲۶

بَابُ الْمُسْتَحَاضَةِ ۶۳۵

كِتَابُ الصَّلَاةِ ۶۴۵

مثال نمازهای پنجگانه : ۶۴۷

نابودی گناهان صغیره با نماز : ۶۴۷

نماز و محو گناهان : ۶۵۵

همراهان قارون، فرعون، هامان و ابی بن خلف : ۶۵۶

بَابُ الْمَوَاقِيتِ ۶۵۸

اوقات نمازهای پنجگانه : ۶۵۹

بخشنامه‌ی فاروق اعظم درباره‌ی نماز : ۶۶۷

بَابُ تَعْجِيلِ الصَّلَاةِ ۶۶۹

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیشگفتار مصحح

نَحْمَدُهُ وَنُصَلِّي عَلَى رَسُولِهِ الْكَرِيمِ

وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ (النحل: ۴۴)

و ما ذکر (قرآن را بر تو فرود آوردیم تا برای مردم بیان کنی و توضیح دهی آنچه به سوی آنان نازل گردیده و تا شاید آنان (به خود آیند) و تدبّر و اندیشه کنند.

بدون تردید، از بزرگترین نعمتهای الهی بر بشریت پس از آفرینش، فرستادن پیامبران برای راهنمایی و هدایت آنان است و بزرگترین نعمت برای این امت، فرستادن رسول گرامی اسلام حضرت محمد ﷺ به عنوان پیامبر، هدایتگر و مربی جامعه است و برای همین منظور خداوند متعال قرآن کریم را به عنوان قانون زندگی بشریت تا قیامت، بر پیامبر اکرم فرود آورد و به آن حضرت فرمان داد تا آن را برای جهانیان توضیح دهد و تبیین نماید. از آنجایی که قرآن کریم به عنوان قانون اساسی و الگوی زندگی است و شرح و توضیح آن بر عهده رسول اکرم ﷺ گذاشته شد، لازم است که امت از شرح و توضیحی که پیامبر اکرم ﷺ برای قرآن بیان داشته، اطلاع و آگاهی داشته باشند و توضیح و تفسیر قرآن همواره در دسترس شان قرار داشته باشد. لذا آن حضرت ﷺ در مدت بیست و سه سال زندگی پس از بعثت، احکام و مسایلی بیان داشت، قرآن را تبیین نموده و توضیح داد و صحابه کرام

رضوان الله تعالى عليهم اجمعين این توضیحات و این مسائل را یادداشت و به دیگران ابلاغ نمودند.

پس از آن، علما و ائمه حدیث برای حفظ آن بیانات تلاش و جدیت فوق العاده‌ای به خرج دادند. قواعد و قوانینی وضع کردند و علم جدیدی به نام «علم حدیث» را بنیان نهاده، خدماتی انجام دادند که تاریخ بشریت از آوردن نظیر آن عاجز و قاصر است. امتهای پیشین نه تنها هیچگونه تلاش و کوششی برای حفظ و نگهداری آموزه‌های پیامبران خویش نکردند بلکه بالعکس آنها را طبق میل و سلیقه خویش تحریف نمودند.

اما خداوند متعال این امت را توفیق بخشید تا بزرگترین شاهکار علمی و بی نظیر تاریخ بشر را رقم دهند شاهکاری که به میمنت آن، امروز حالات زندگی و تاریخ بیش از نیم میلیون نفر در دایره «علم رجال» برای نسل بشر تا قیامت معلوم و روشن است. امری که هیچ علمی از چنین گستردگی و وسعتی برخوردار نیست. و در واقع می توان گفت که این بزرگترین معجزه رسول اکرم صلی الله علیه و سلم می باشد.

در طول تاریخ جهان اسلام، علمای زیادی به این علم خدمت کردند ولی بیشتر ائمه و علمای حدیث از سرزمین های غیر عربی مانند ایران، هند و غیره هستند که نقش برجسته‌ای در این خدمات دارند.

یکی از کتابهای مهم و قابل توجه علم حدیث کتاب «مشکاة المصابیح» تألیف: ولی الدین ابو عبدالله محمد بن عبدالله الخطیب العمری تبریزی از محدثان بزرگ قرن هشتم هجری است. کتاب «مشکاة المصابیح» در واقع، تکمیل کتاب «المصابیح» تألیف: علامه حسین بن مسعود بن محمد بن فراء ابو محمد البغوی معروف به «محبی السنه» از محدثین قرن پنجم هجری است.

علامه بغوی در سال ۴۳۳ هـ در «مرو رود» ماوراء النهر به دنیا آمد و در سال ۵۱۰ هـ دار فانی را وداع گفت. علامه تبریزی ترتیب و اضافات خاصی به کتاب «المصابیح» افزود که جزئیات آن را در مقدمه کتاب در صفحات آینده به طور مفصل توضیح داده است. احادیث کتاب مشکاة المصابیح برگرفته از کتابهای صحیح البخاری، صحیح مسلم، ابوداود، ترمذی و دیگر کتب حدیث است.

تاریخ تألیف مشکاة المصابیح :

کار نگارش کتاب مشکاة المصابیح در آخرین روز از رمضان سال ۷۳۷ هـ به اتمام رسیده است چنان که مؤلف مرحوم در پایان کتاب «مشکاة المصابیح» می گوید:

قال مؤلف الكتاب شكر الله سعيه وأتم عليه نعمه: قد وقع الفراغ من جمع الأحاديث النبوية صلى الله عليه وآله وسلم آخر يوم الجمعة من رمضان عند رؤية هلال شوال سنة سبع و ثلاثين و سبع مائة بحمد الله و حسن توفيقه و الحمد لله رب العالمين و الصلاة على رسوله محمد وآله و أصحابه و أتباعه أجمعين .

[علامه خطیب تبریزی می گوید: در روز جمعه آخرین روز از رمضان و هنگام رؤیت هلال شوال سال ۷۳۷ هجری قمری از جمع آوری کتاب «مشکاة المصابیح» فارغ شدم و خدا را بر این توفیق سپاسگزارم.]

شروح زیادی بر این کتاب نوشته شده ولی معروف ترین و جامع ترین شرح به زبان فارسی ، همین کتاب «اشعة اللمعات» است که توسط محدث کبیر و عارف بزرگ هند شاه عبدالحق محدث دهلوی بخاری از محدثان نامدار قرن یازدهم هجری به رشته تحریر در آمده است. شاه عبدالحق دهلوی در اصل اهل بخارا در ترکستان است که آبا و اجدادش به هندوستان هجرت کردند.

تاریخ تألیف اشعة اللمعات :

شیخ عبد الحق در اواخر سال ۱۰۱۹ هجری قمری این کار را آغاز نموده و در نیمه سال ۱۰۲۵ هجری به پایان برده است چنان که خودش در آخرین جلد اشعة اللمعات (جلد هشتم) می گوید:

أغاز تسويد این شرح که مسمی است به «أشعة اللمعات فی شرح مشکاة» در اواسط ایام تشریق سنة تسع عشر و الف بود (سال ۱۰۱۹ هـ) و اتمام در شهر ربیع الآخر سنة الف و خمس و عشرين (سال ۱۰۲۵ هـ) اتفاق افتاد. و نه که این مدت تمام، مصروف و مشمول به این شرح بود و شرح دیگر عربی که مسمی است به

«لمعات التنقيح فی شرح مشکاة المصابيح» که متقارب و متقارن بود به این شرح در تألیف، نیز اتمام یافت و سبقت نمود و کتب و رسائل دیگر نیز به وجود آمد. و تخمیناً ثلث این زمان بلکه کمتر از آن مصروف به این بود و باقی به باقی. و التوفيق من الله الوافي.

و اگر چه شرح عربی به جهت اشتمال بر مباحث علمیه و تحقیقات و تدقیقات فکریه، امتیاز و اختصاص دیگر دارد و لیکن این شرح فارسی در تنقیح و تهذیب الفاظ و ضبط معانی، راجح و فائق بر آن آمد و در حجم و ضخامت زائد بر آن افتاد. عربی هشتاد هزار و فارسی صد و سی هزار بیت باشد.^(۱)

و اتمام هر دو در بلدة دهلی که وطن الیف این ضعیف است، در خانقاه قادریه که جاروب کشی و چراغ افروزی آن، حواله این فقیر است، ابتدا و انتهای عمر در یک مکان و مقعد بود شده کانه تمت فی مجلس واحد. مقصود، بیان شکر نعمت حق است بر این ضعیف حقیر.

و لله الحمد علی التوفيق و استغفر الله علی التقصير و انا الفقير عبد الحق بن سيف الدين الدهلوی وطنای البخاری اصلاً و الترقی نسباً و الحنفی مذهباً و الصوفی مشرباً و القادری ارادة و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین.

زندگی نامه و شخصیت این محدث فرزانه در همین مقدمه بطور مفصل ذکر شده است. این کتاب به رسم الخط چاپ سنگی قدیم بود و احادیث هم به صورت قطعه قطعه ترجمه و شرح شده بودند به گونه ای که در این زمان استفاده از آن نه برای عوام بلکه برای خواص هم بسیار مشکل بود. و از طرفی در علم حدیث هم یک کتاب جامع و کاملی به زبان فارسی وجود نداشت، لذا تصمیم گرفتم تا این اثر ارزنده تاریخی را به سبک نوین چاپ و در اختیار جامعه اسلامی و پیروان سنت حضرت رسول اکرم ﷺ قرار دهم.

این طرح بزرگ علمی و فرهنگی با توجه به سایر مشغولیتها، حدود ده سال به طول انجامید البته در این مدت، به صورت مقطعی کار روی آن انجام می گرفت نه این که ده سال

۱- منظور از بیت، سطر است. جای تعجب است که سطرهای کامپیوتری این ۸ جلد وقتی محاسبه شدند، تقریباً در همین حدود قرار گرفتند!

تمام وقت‌گیر بوده است. و اینک در هشت جلد تقدیم خوانندگان و جویندگان علم و معرفت می‌گردد. لازم است خوانندگان گرامی بدانند که روند کار روی کتاب چگونه بوده و چه کارهایی روی آن صورت گرفته است:

کارهای انجام گرفته :

۱- همانطور که ذکر شد طبق عرف آن زمان، احادیث قطعه قطعه و به صورت مخلوط ترجمه و شرح شده‌اند به گونه‌ای که برای خواننده قسمت ترجمه از شرح معلوم نمی‌شد. لذا نخست احادیث به صورت کامل آورده شده و سپس ترجمه از شرح جدا گردیده است. ۲- در قسمت شرح احادیث، قطعه‌ای از حدیث انتخاب شده و سپس شرح آن آورده شده است تا مشخص شود که این شرح مربوط به کدام قسمت از حدیث است به نمونه ذیل توجه شود :

وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ : بدان که هجرت در شرع به معنای بیرون آمدن از دار کفر به دارالاسلام و گریختن از فتنه‌ی دین است و این را «هجرت ظاهره» گویند. و «هجرت باطنه» آنکه از موطن طبیعت برآید و از آنچه نفس و شیطان بدان داعی است، بگریزد و ترک دهد و به حقیقت، شرعیت هجرت برای این غرض است، و هر که از وی این غرض حاصل شد، در معنای مهاجر است اگر چه در وطن باشد مگر آنکه صورت هجرت به ظاهر آن نیز واجب گردد، و چنانکه در زمان آن حضرت صلی‌الله‌علیه‌وسلم بود که مسلمانان را از مکه به مدینه واجب بود هجرت کردن. و مقصود از این حدیث، حث و ترغیب مهاجران است بر ترک مناهای تا به مجرد اسم و صورت اکتفاء نکنند، و بدان مغرور نشوند یا تسلی خاطر آنهاست که صورت آن را در نیافتند به حصول ثواب آن و ترک منهیات.

۳- احادیث شماره گذاری و اعراب گذاری شده‌اند.

۴- برای بعضی از احادیث عناوینی نیز قرار داده شده است.

۵- در متن کتاب هیچگونه کمی و یا زیادتی صورت نگرفته و چنانچه بعضی از کلمات و لغات نیاز به توضیح داشته‌اند در پاورقی توضیح داده شده است.

- ۶- بعضی از احادیث را مؤلف ترجمه نکرده است که ترجمه آن داخل کروشه [] اضافه شده است و یا بعضی جملات و یا عبارات توضیحی که از جانب مصحح داخل کروشه [] نیز قرار داده شده‌اند.
- ۷- در حد نیاز ویرایش فنی و نشانه‌گذاری صورت گرفته است.
- ۸- مقابله با دو نسخه چاپ قدیم انجام گرفته که اختلاف اساسی بین آنها احساس نشد.
- ۹- ترجمه احادیث از شرح جدا و توضیح ترجمه در قسمت ترجمه داخل پرانتز آورده شده است. به نمونه ذیل توجه شود:

۱- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّمَا لِامْرِئٍ مِمَّا نَوَى؛ فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ، فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا، أَوْ امْرَأَةٍ يَتَرَوَّجُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ.» متفق عليه.

ترجمه:

روایت است از امیرالمؤمنین عمر بن الخطاب که گفت: گفت پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم: «نیست اعتبار کردارها (و قبول آن به درگاه حق تعالی و تقدس) مگر به نیت‌های آن. و نیست مَر مرد را (نصیب از عمل و ثواب آن) مگر آنچه نیت کرده. پس کسی که باشد برآمدن او از وطن به سوی خدا و رسول وی (و نیت طلب رضا و امتثال و در روایتی دنیا) و کسی که هجرت او به سوی دنیا (و برای تحصیل آن) که برسد بدان یا باشد هجرت او برای زنی که نکاح کند او را (نه برای رضای خدا و رسول خدا و امتثال امر ایشان)، پس هجرت او به سوی چیزی است که هجرت کرده است به سوی آن (یعنی رسیدن به دنیا یا نکاح کردن به زن).

مطلب دیگری که نیاز به یاد آوری است این است که با توجه به اینکه مؤلف محترم از محدثین بزرگ و دارای مقام اجتهاد علمی است، دیدگاه خاصی نسبت به پاره‌ای از مسائل دارد بخصوص در بحث توسل که در جاهایی از کتاب با تعبیر «استمداد از اهل قبور» یاد شده که منظور همان توسل است و بعضی مسائل دیگر که در وادی عرفان قابل بحث و

بررسی هستند. و ممکن است بسیاری از علما با وی اختلاف نظر داشته باشند که این یک امر طبیعی است. لذا ما هم به لحاظ حفظ امانت علمی، عین آن مطالب را نقل کردیم و خوانندگان گرامی بدانند که چنین نظریاتی به عنوان نظریه شخصی وی تلقی می شوند و در بعضی جاها در پاورقی ممکن است نقدی روی آن موارد صورت گرفته باشد.

ویژگی‌های سبکی و بعضی از لغات مذکور در کتاب:

این کتاب در اوایل قرن یازدهم ه در هند نگاشته شده و زبان رسمی هند در آن زمان زبان فارسی بوده است و سبک فارسی، بیشتر با سبک فارسی دری روش نثر متداول عهد میانه هند است. بنابراین بعضی از ویژگی‌هایش به شرح ذیل است:

۱- در بیشتر موارد، فعل در وسط جمله می آید، مانند: «ایشان را عارفی بود همسایه»
 ۲- حرف اضافه «با»، به جای «به» آمده است مانند: «باز با تلاوت قرآن مشغول شدی»
 یعنی «به تلاوت».

۳- در بسیاری موارد، فعل‌ها به صورت ماضی استمراری آورده شده‌اند مانند: «بگفتی، بمردی، شدی، کردی، بنهادی، خبر نشدی و غیره».

۴- آوردن صفت و موصوف با فاصله مانند: «حق را سبحانه و تعالی».

۵- آوردن فعل متروک مانند: «ایشان کیانند؟» یعنی «ایشان چه کسانی هستند».

۶- آوردن کلمات «برآمد» و «درآمد» به جای «بیرون آمد» و «وارد شد» مانند: «چون وی از خانه برآمد، عبادۀ درون خانه درآمد».

۷- آوردن واژه «گنْد» به جای «گوید» مانند: «خواست که او را دشنام گنْد» یعنی دشنام گوید.

۸- آوردن عبارات مُسَجَّع و مُقَفَّی مانند: «چون وی از خانه برآمد، عبادۀ درون خانه درآمد».

بعضی از لغات و کلمات متروک، مانند کلمات ذیل که در جاهای مختلف کتاب ذکر شده‌اند قابل توضیح اند. مانند:

«بعده»	سپس یا پس
«ورای»:	سوای، بغیر
«مَر او را»:	او را، برای او
«پَسْتَر»:	بعداً، سپس
«مانا»:	همانا، بدرستی
«کَزَت»:	بار، «یک کَزَت»: یک بار
«داه»:	کنیز
«کُمَل»:	کامل
«پَسَرَوِی»:	پیروی، متابعت
«پویه رفتن»:	رفتار تند
«می کرده باشد»:	می کرده است
«راجله»:	حيوان بارکش قوی
«جماعه»:	جماعت، گروه
«سیوم»:	سوم
«برآمد»:	بیرون آمد.
«درآمد»:	وارد شد.
«دریافتم»:	دیدم
«درنیافتم»:	ندیدم
«پَنی سِپَز»:	لگد کوب، پایمال.